

kres

m a r e c
leto 1936
številka 3

»KRES«. Glasilo slovenskih fantov. Izhaja mesečno. Izdaja in tiska Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale (predstavnik Jožko Godina, Groblje - Domžale.) Urejuje Ivan Martelanc. — Za uredništvo odgovarja Jožko Godina, Groblje - Domžale.

ROKOPISI se pošiljajo na naslov: Ivan Martelanc, Ljubljana, Miklošičeva cesta 19.

UPRAVA: Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale. Čekovni račun: Misijonska tiskarna (z značko »Kres«) štev. 15.730.

NAROČNINA: Din 20 (skupno Din 18).

BOJ ZA MATTERHORN

Po Haensel-u priredil E. K.

(Nadaljevanje.)

Ob dveh ponoči so odrinili z baklami. Hodili so tako kot v torek 13. julija: proti Črnemu jezeru, k Hörruli-ju in nato naravni vzpon proti gori. Nato pa niso šli po vzvodnem grebenu po Whymperjevih stopnicah, ampak so zavili na desno proti Matterhornovemu ledeniku. Onstran groblje so sekali stopnice v ledenik; ob pol devetih so dosegli najvišje mesto.

Whymper, ki je drvel proti strešnemu grebenu Matterhorna kot v tekmi, je sedaj pustil, da so šli duhovniki naprej in je zadnji stopil na mrtvaško polje. Kot bel predpasnik je visel ledenik na pobočju gore. Trije črni grički so strmeli iz snega. Najprej so opazili sled kamenja, ki je zdrvelo nizdol. Toda videti je bilo tudi široko sled, kjer so nesrečneži drsli po snežišču: okrogel klobuk, čevlji, kosi blaga.

Duhovniki so molili in opravili, kar jim je narekoval njih poklic. Whymper, mož ki je bil vedno umirjen, je raztrgal nožnico svojega daljnogleda. Hitro je pogledal preko treh mrtvaških gomil in potem nestalno, razburjeno iskal preko snežišča, preko Matterhornovih čeri. Oni ga niso razumeli. Whymper je vihral, bleдел, morali so ga podpirati.

»Lord Douglas — lorda Douglasa ni poleg.«

Angleški duhovniki, Mr Cormick, Robertson in Phillpotts so se sami vzpenjali dalje. Vodniki so ostali zadaj. Može, ki so bili močni kot medvedje, so se stiskali drug k drugemu in trepetali v svetlem mrazu.

Whymper je sledil duhovnikom, njihove sence so mu razkrivale pogled na trupa. Najprej so našli Croza, tesno za njim Hadowa in nekoliko zadaj Hudsona. O Francisu Douglasu ni bilo nobenega sledu. Ko so poskusili, da bi dvignili mrtevce, se je izkazalo, da so imeli po večkrat zlomljene ude in da sama koža ne bi mogla vzdržati zmrzlih teles, tudi mraz ne, ki je vezal zastalo kri. Odločili so se, da bodo pustili trupla na tem kraju.

Mr Cormick je opravil obred. Med ponesrečenci je ležala Manila vrvi, ki jo je Hadow v padcu potegnil s seboj in na katero so bili privezani med padcem. Ostala jim je tudi v smrti. Župniki so vzeli mrličem

le predmete, ki bi bili njihovim domačim dragocen spomin. Nato so z rokami kopali čisti, bleščeči sneg in z njim pokrili trupla. Besede, ki jih je govoril Mr Cormick je vzel iz svetega pisma: »Oče, tako je bilo tebi dopadljivo.«

Ko je Mr Cormick končal, so se zgoraj na Matterhornu utrgali bobneči skalni plazovi. Slišali so tudi človeške glasove, ki jih je oglušila daljava in so se v odmevu širili dalje in so odmevali kot močan krik pračloveka. Ko so pogledali navzgor, je na vrhu Matterhorna plapolala italijanska trikolora.¹ Carrel z Bichom je dosegel vrh in je spodaj na ledeniškem polju ugledal male moše. Ni vedel, kaj se godi spodaj, niti slutiti ni mogel. Hotel je le tako pokazati svoje veselje kot Whymper predvčerajšnjem in je spuščal v globino kamenje.

Whymper je nepotrpežljivo sledil pobožnemu opravi lu Mr Cormicka. Ta udana pobožnost, ki se je ponavljala že tisoč let in še tisoč v isti obliki, in je blagoslavljala trupla na tem edinstvenem pokopališču sveta, ni mogla utešiti njegovega boleznega razburjenja: Kje je Douglas?

Ko so se zgoraj javili ljudje, se je zbudilo v njem obupno upanje. Položil je roke pred usta in zakričal proti nebu:

»Iščite Francisu Douglasa! Prijatelj, iščite Francisu Douglasa!«

Oni tam zgoraj pa so slišali le sebe, svoj vrisk in svojo zmago.

Niso stali vsi tisti Italijani na vrhu Matterhorna, ki so šli ponoči skrivaj iz Valtournancha pod oknom spečega Whympera.

Štirje najboljši, kar jih je premogla dolina Valtournache, so se vzpeli drugič: Carrel — moč, Abbé Gorret — volja in duša, Bich in Meynet — pomočnika.

Prvi dan so dosegli Col du Lion, zgodovinsko mesto, kjer je taboril Whymper. Abbé Gorret je objemal skale, ki so štrlele iz snega. Vsi štirje moše so prekipeli v navdušenju. Ko je zasvetil prvi dan, so bili že spet v skalah. Dosegli so Pic Tyndall. Na italijanski strani ni še nihče dosedaj dospel višje. Sedaj so morali iskati lastno pot za vzpon.

¹ Trobarvna zastava.

Naslednja pot je peljala preko južnega grebena naprej naravnost k vrhu. Bila je strma in nevarna vendar je šlo. Carrel se je upiral skalam. Vohal je vsako nevarnost in je vedno prav svetoval, kje naj krenejo s poti ter obidejo greben. Najprej je hotel prekoračiti zahodno steno in doseči greben Z^a Mutter, tako da bi od severozahoda dosegel greben. Uveljavil je svojo voljo proti abbé-ju Gorretu. Vendar ni izvedel svojega pravičnega spoznanja. Sredi stene je napravil napačen korak, ki ga je prestrašil. Nato so kosi ledu prileteli nanje iz višine. Carrel je zdvomil nad svojim pravičnim občutjem in se je obrnil. Nato so krenili po poti naravnost po italijanskem grebenu.

Težave, ki so jih morali premagovati, so bile povsem nenavadne. Ne bi jih mogli, če bi ne bil napor njihove volje vprav nadčloveški po dogodkih včerajšnjega dne. Sami so se tolažili in si dajali poguma s tem, da so navpičnim stenam dajali priateljstva imena: galerija, trata, pot ali most.

Ko jim je upanje že ugašalo in so dospeli že skoraj do vrha, je zazijala pred njimi globoka razpoka, ki je bila preširoka, da bi jo mogli preskočiti. Ni jim preostajalo drugega, kot da so lezli na dno razpoke in splezali na drugi strani spet kvišku. Šele potem se jim je odprl vrh. Stena v špranji je bila oledenela in ni nudila skoraj nobenega oprijema. Moglo bi se pripetiti, da bi moše prišli v globino, in ne bi mogli nazaj po steni navzgor. Ujeti bi bili kot v mišji pasti. V tem odločilnem trenutku je abbé Gorret rešil svoje ljudi, ko se je odpovedal temu, da bi med prvimi dosegel vrh.

Ponudil se je, da jih bo spuščal po vrvi in počakal, da se bodo vrnili, da bi jih spet potegnili nazaj. Meynet je bil vsled te abbéjeve žrtve tako ganjen, da se je odločil, da bo tudi on storil po njegovem zgledu. Meynet in abbé sta na vrvi spustila Carrela in Bicha, ta dva sta dosegla nasprotno steno in pol ure pozneje sta stala na vrhu Matterhorna.

Od tam sta v svoji objestnosti pošiljala kamene plazove na snežne grobove onih, ki so prvi osvojili Matterhorn.

In tako je poleg modre, skromne Crozove srajce — saj on je ni več potreboval — zavihrala prešerna ze-

J A Z !

Joža Vovk

Zopet velja, da uredimo tisto razmerje, ki naj ga ima vsakdo do samega sebe.

Izhodišče:

Resnicoljubnost do samega sebe.

Veliko si umišljamo. Nobenega človeka ne varamo tolikokrat kakor samega sebe. Brez največje resnosti ne moremo niti koraka naprej.

Največja ovira na poti do uresničenja pravega reda v nas in zunaj nas je naša lastna lahkomišljenost, ki moti zorenje in brstenje naše mladosti, uničiti jo hoče.

Biti mlad in cveteti pomeni biti čist.

Čistost, nedotakljivost je znak mladosti, otroštva, jasnega, močnega človeka.

V naravi je nosivec življenjskega razvoja in prospevanja velik in bogohotén red.

Eino človek ima po svobodni volji moč, da lahko ta od Boga dani red moti. Človek more temne nagone, ki jih je Bog dal samo zato, da se človeški rod ohranja in nadaljuje, zlorabljati in sprevračati.

To je veliko, težko breme svobodne volje.

Naloga:

Biti čist! Postati čist!

Nagon dvigniti nad njegovo temo. Njegovo silo usmeriti v Lepo, Visoko, Plemenito. Temni nagon spremeniti v jasno moč ljubezni.

Čistost šele niaslika človeka v svoji lastni podobi. Veseli smo, če z nami govorijo čisti ljudje. Saj poznamo besedo o »sončnem človeku«.

Težave današnjih dni so silne.

Nemir v mestu, zatohlost in propalost v industrijskih krajih, pomanjkanje stanovanj, zgodnje poznanje stvari, ki jih mladi možgani še ne prenesejo, slaba družba, splošna propalost — vse to je človeku velika ovira na poti do čistosti.

Vemo, kako je s človekom.

Brezpogojno! Kljub vsej propasti zopet in zopet! Če smo sami podlegli — zopet znova!

Prave nagibe moramo imeti, močno, trdno podlago!

En nagib: Lepota mladega, čistega življenja.

Drugi: Uresničevanje velikega, bogohoténega reda, te neskončno lepe harmonije, v kateri moremo biti soudeleženi kot sodelavci.

Najmočnejši in najlepši nagib: božje otroštvo, otroci božji se imenujemo in smo. Oklenimo se trdno očetove roke in varno bomo hodili.

Sem gre nekaj besed o fantu in dekletu:

Leta rasti so leta zorenja.

Rast pa ne sme biti motena, iz notranjosti mora privreti na dan in nobena groba roka ne sme utrgati zorečega sadu.

To označuje plemenito zadržanje fanta do dekleta.

Vsaka igra pri tem je usodno nevarna.

Kdor misli, da je sam dovolj močan in trden, ima vendar še veliko odgovornost za bližnjega.

V Kristusu je vsaka ženska tvoja sestra, v Kristusu si vsaki brat. Velika je ta skrivnost, velika v Kristusu in Cerkvi, kakor pravi apostol.

Kdor hoče biti fant, je vitez. Kdor pa ni vitez, ni niti fant.

Vitez bo dekletu čast branil, ne bo je še sam teptal. In kdor deklško čast potepta, ni vitez, ni fant, marveč zvodnik!

To pomnimo. Kot mladike smo. Če mladiko nalomiš, se posuši in nikoli ne bo postala drevo. Če svojo mladost nalomimo, ne bodo zrasli iz nas možje, sposobni za boj v življenju, za težko pot, ne bomo se mogli niti zase boriti, še manj za druge, najmanj za Kristusa!

ZGODNJE JUTRO

F. K.

Mrak plapola nad vasjo,
ki sanja o soncu,
o sreči in sladki ljubezni.
Kostanji ob cesti spe
kot sence davnih noči,
mir božji v njih kronah ždi.
Trave skrivnostno srkajo
zlate rose mehkega dežja.
Izza temnega smrečja nekje
se trgajo zlati lasje
vzdigujočih se zarij.
Na vršičku golega hrasta
kos poje o zgodnji ljubezni.

POMLAD

F. K.

Ko stopal sem po belih cestah
in romal po zelenih tratih,
prisluhnil prazničnemu sem napevu,
ki se ubrano je glasil v odmevu.

Čez ceste, trate, laze in steze
zapihal veter je pomladni,
a moja dušo in srce
preveval veter je jesenski.

OB TOVARIŠEVEM GROBU

F. K.

Kakor zeleni stebri
štrle ob tvojem zglavju
mogočne ciprese.
Čudne skrivnosti noči
si v sencah šepetajo.
Krik neugnanih vetrov

se zaganja v vejevje
in gloda plahe igle.
Povej, ki tukaj ležiš,
so li ljubezni, miru,
groze ali strahu
te skrivnosti noči?

MRAK NAD VASJO

Povest. Spisal *Ivan Čampa*. Nadaljevanje

III. MRŠEK IN NJEGOV ČAS

Revščina je bila vedno večja. Ljudje niso živeli še nikdar tako kot tiste dni. Otožno in kot da bi sami ne vedeli, za koga so delali po polju in spravljali v zemljo žito in krompir. Zemlja je bila mastna in rodovitna, a ljudje niso pričakovali od nje ničesar. Kadar človek obupa, zgubi zaupanje do vsega, tudi do takih stvari, ki so mu najbližje in najdražje. Tako je bilo tudi ljudem, ki so obdelovali zemljo. Vedeli so, da bodo morali prodati za davke in za nešteto drugih stvari vse, kar bodo pridelali, če nočejo, da bo nekoč pred vsemi hišami zaropotal boben. In čeprav je bila zemlja njihovo edino upanje, so obupavali tudi nad njo...

Poleg boja za življenjski obstoj, ki je že sam težil ljudi s tako silo, da skoro dihati niso mogli, jih je stiskala še duševna bolečina. Nekaj tako čudnega je ležalo v vseh srcih, da nihče ni vedel, kaj. Kot jesenska megla se je vlačilo nad glavami in se ni hotelo dvigniti. Fantje in dekleta so odhajali od doma v mesto iskat služb, če so si hoteli prislužiti vsaj toliko, da bi se spodobno oblekli, a so se vračali domov še bolj pusti in mrki, kot so bili odšli. Pripovedovali so čudne stvari. Govorili so, da se godi po svetu groza, ob kateri je vse obnemelo in nihče ne ve, kaj bo iz tega. Pravili so o nekih sklepih, ki so jih poslali odlični možje, voditelji naroda, na vlado, da bi s tem omilili položaj, a niso še dobro odprli ust in so jih že zaprli, da se morda nikdar več ne vrnejo na beli dan. Gospodje tam na vladi pa da na narod še bolj pritiskajo in da ga hočejo popolnoma uničiti.

Ljudje so poslušali in ob vsaki besedi še nižje sklanjali glave.

Treba se je ukloniti, samo ukloniti in trpeti. Vsaka najmanjša beseda je bila že upor, prestopok proti državi. Kljub temu pa so ljudje s slastjo srkali vase pripovedovanje o Gorenjcih, ki se ne pustijo kar tako kot po teh krajih in da povedo gospodom oblastnikom to, kar jim gre, čeprav potem pokajo puške in samokresi, čeprav rožljajo na žuljavih rokah verige in se zapirajo za nesrečniki nenasitna vrata temnih ječ. Ob drugem pripovedovanju so ljudje dvigali glave in molče spraševali drug drugega ter zastoj čakali odgovorov.

Po vaseh pa so hodili tudi brezposelni delavci, ki so jih lastniki podjetij odslovili, da so se sedaj potikali okrog vasi z otroci in z ženami vsi lačni, jetični in raztrgani, stiskajoč pesti in pripravljeni na vse, tudi človeka ubiti, če bi bila prilika.

Ljudje so se bali teh mrkih in upornih obrazov in so se jih ogibali kot gobavcev, da se ne bi okužili ob njih. Saj je bilo tako čudno in strahotno, kar so pripovedovali o nepravilni razdelitvi denarja in zemlje.

Nekateri da imajo vse in drugi nič. Vodstvo države je treba dati v roke pravičnim ljudem iz naroda. Saj ti gospodje, ki so sedaj na vladi, ne marajo slišati nobenih pritožb, gluha ušesa imajo za vse. Zato pa se ti oderuhi in tirani boje vseh, ki jih imajo pod svojo težko roko in izsesavajo iz njih zadnje pare. Sodrگو imenujejo ljudi, zadnje ostanke pasjega plemena, ki ga je treba uničiti. Saj je nek visok gospod dejal, da bodo kmetje in delavci tako dolgo uporni, dokler bodo le enkrat na dan siti, zato jih je treba izžemati in izstradati...

Da, tako so pripovedovali ti mrki obrazi in potem so dostavili še to, da je bilo nekdanj v Rusiji prav tako, potem pa so se zatiranci dvignili in postavili na glavo vse, da je zdaj popolnoma drugače, kot je bilo nekoč in da se bo še in še spreminjalo.

Ljudem so se ježili lasje, ko so poslušali te grozote in so pričakovali še hujših časov. Vedeli so, da je vse to resnično in da bi bilo res treba pokazati tem nasilnežem, s kom imajo opraviti, in jim pobrati denar, ki ga od vsepovsod grabijo podse in puščajo za seboj prazne blagajne in zapuščene hranilnice, da človek ne dobi niti svojega ven, če je imel kdaj kaj prihranjenega, pa naj še tako moleduje in prosi, kaj šele, da bi dobil na posodo, pa če bi se moral prav pred okencem zrušiti od sile in gladu.

Da, vse to je res. Ali razdeljevati zemljo, kot so v začetku svojega pripovedovanja dejali ti ljudje? O, tega pa ne! Preveč je bilo odvratno. Za takim, ki bi jim jemal zemljo, bi ljudje ne šli, tudi če bi jim obljubljal raj na svetu. Zemljo, ki je nima človek nikoli dovolj, ki je vsa blagoslovljena s krvavim potom, ki vsako leto kaplja z utrujenih obrazov med brazde, ne, te ne dajo, pa naj pride karkoli. Saj jim je ostalo edino to še v tem bednem življenju, vse drugo se jim je izneverilo, samo zemlja, zemlja je ostala še zvesta in rodi vsako leto, čeprav ne dosti, ali rodi le in za silo redi ljudi, da ne poginejo od gladu. Če so kdaj obupavali nad njo,

so samo zato, ker so jih k temu prisilile razmere, toda zdaj ne bodo več in se je bodo še trdneje oklepali kot prej.

Res, dokler se bodo ljudje s tako ljubeznijo priklepali na svojo zemljo, se ni treba nikomur bati, da bi zašel mednje komunizem. Zastonj so vse tiste bajke o sovjetski Rusiji in njenih dobrotah, ki jih ljudje dan na dan slišijo od krivih prerokov. Ne, ljudje zemlje ne dajo. Za vse drugo bi bil kmet takoj pripravljen, ali rajši bi si dal kožo potegniti z glave, samo zemlje ne, zemlje ne.

Vendar pa je od vsega tega pripovedovanja, ki so ga zanašali med ljudi razni klepetači, ostalo v ljudeh le nekaj. Morda samo drobec, ali zadostovalo je, da so se prebudili in zavedli še bolj kot kdaj prej, da je v svetu vse narobe. Krivične obstrukcije je treba vreči, tako so govorili, in postaviti na njihovo mesto može, ki jih bo narod sam izbral, da bodo vladali pravično in da ne bo več treba gledati teh nasilnežev, ki so prišli do oblasti bogve, kako, morda še sami niso vedeli, ali to je bilo jasno vsakomur, da niti po božjih niti po človeških zakonih niso delili oblasti.

In ljudje so se začeli zgražati nad vsem, tudi nad takimi rečmi, ki jih do tedaj niso videli. In najprej so začeli dolžiti župana Mrška, češ da je tudi on mnogo kriv tega zla, ki zdaj mori ljudi, saj je tudi on eden tistih, ki hodi v čredi klečeplaznikov in petolizcev in odobrava vse, samo, da je njemu prav.

Mršek je bil namreč pravi tip politika in trgovca. Vsaka stvar mu je prišla prav, pa naj je bila taka ali taka. Kadar mu je kazalo, se je kar najbolj goreče družil z ljudmi okrog župnišča in kaplanije, ko so se časi nekoliko sprevrgli, je pa kar nenadoma presedlal na popolnoma nasprotno stran. Vendar pa je delal vse tako pretkano in spretno, da se je zdelo, kot da bi bil pri tistih, s katerimi je točasno držal, že od nekdaj. Tako se niso na njegove levitve spoznali niti najrazumnejši ljudje, kot učitelji in duhovniki, kaj šele preprosti kmetje. Zato mu je vedno uspelo, da je vse drlo za njim, pa če je ukrenil kaj še tako škodljivega.

Pa je že tako na svetu, da mora biti vsake svtare nekoč konec in bilo je tudi ljudskega zaupanja v Mrškovo osebnost. Ljudje le nekaj časa drviyo za kom, ko pa vidijo, da vedno vlečejo le kratko, ga nekega lepega dne zapusté.

Odkar je bila razpuščena Telovadna zveza, je bil Mršek prav odkrit nasprotnik vsega, kar je le malo dišalo po veri in cerkvi. Kot besna zver je začel divjati proti vsem, ki niso držali z njim. Tako se je zgodilo, da je spravil tudi Marentovega Franceta v zapor.

Tega mu pa ljudje niso mogli odpustiti. In prav to je čudno, da so ravno ob tej stvari, ki za skupno blaginjo prav za prav čisto nič ni pomenila, dvignili glave in so se začeli zgražati nad Mrškom. Kar čez noč je bilo vse narobe v občini, pri posojilnici, v Pekarski zadrugi in povsod, kjerkoli je bil Mršek samo nos kedaj vtaknil zraven. Gospodarstvo v občini je bilo baje tako zavoženo, da bi bilo kmalu več dolga, kot je občina vredna. In tako dalje.

Prav v tistem času pa so bile razpisane nove županske volitve. Tedaj se je zgrnilo vse, da se iznebi Mrška. Pa ni šlo tako lahko, kot so si nekateri mislili, kajti Mršek je bil član stranke, ki je morala na vsak način zmagati. Toda Škrabec, ki je bil nekaj študiran, je vseeno dosegel, da so postavili pri stranki tudi opozicijsko listo, katere nositelj je bil on.

Prav tisto nedeljo, ko so bile volitve, pa se je iz zavora vrnil Marentov France. Ko se je pojavil pred občinsko hišo, kjer so si nasprotniki ljuto dajali, je za trenutek vse obnemelo. France je vzravan in ponosno stopil k Škrabčevim pristašem. Fantom, ki so stali ob strani in niso prvotno imeli namena iti na volišče, je dal s tem pogum, da so se mu pridružili. Celo od nasprotnikov je ob pogledu na Franceta marsikdo stopil k Škrabčevim. In tako se je zgodilo, da je bil Mršek tisti dan poražen z ogromno večino.

Ko je bil objavljen izid volitev, je stopil Mršek s sklonjeno glavo iz občinske pisarne, kjer je gospodaril dolgo vrsto let. Stiskal je pesti in z bliskajočimi se naočniki je oplazil volilce pred poslopjem, tako da jih je kar zazebló. Potem se je brez pozdrava izgubil v mrak.

O POPRAVKU PO TISKOVNEM ZAKONU

Dr. Josip Voršič

Nikakor ni odveč, da se seznanimo z onimi določbami tiskovnega zakona, ki govore o popravku. To pa radi tega, ker pride lahko vsakdo izmed nas: poedinec, društvo ali oblastvo v položaj, da demantira vesti, ki so bile priobčene v kakem časopisu ali periodičnem spisu. Saj vemo, kako radi prikrojijo razni poročevalci in uredniki poročila po svoje! Če pa se spomnimo na one primere, ko se poedincem, društvom in oblastvom podtikajo razna dejanja, potem pa uvidimo, da je zahteva po popravku upravičena.

Če se oblastvo, društvo ali poedinec ne zadovolji z v časopisu iznešenimi činjenicami, *ima pravico*, (ne dolžnost!) da pošlje uredniku po pošti *na povratnem recepisu* ali pa po pristojnem sodišču prve stopnje popravek.

V tem popravku mora naznačiti besedilo, ki se popravlja, stran in stolpec, kakor tudi številko novine, v kateri se je besedilo natisnilo.

Če pošlje takšen popravek urednik oblastvu, ga mora brezpogojno natisniti. Prav tako pa mora tudi natisniti popravek, ki mu ga pošljejo poedinci ali društva.

Urednik mora *popravek natisniti brezplačno* in sicer v prvi ali drugi prihodnji številki, najkasneje v dveh dneh, ko ga je sprejel. Tak popravek pa mora biti brez vsakih dostavkov ter se mora natisniti v onem delu novin, v katerem je bilo besedilo, ki se popravlja.

Kot vidimo so določbe tiskovnega zakona precej ostre glede objavljanja popravkov.

Urednik, ki bi brez razloga ne sprejel popravka, ali ki bi ga v roku, ki ga zakon predpisuje, ne objavil, se kaznuje v denarju do Din 10.000.—.

Toda pri teh popravkih ne smemo pozabiti na tiste primere, ko je *urednik oproščen dolžnosti* natisniti popravek.

Urednik je namreč v smislu čl. 28. tiskovnega zakona oproščen teh dolžnosti:

1. če popravek *ni podpisan* ali če ga ni podpisala ona fizična ali pravna oseba, katere ime je v besedilu omenjeno;
2. če je popravek, ki ga pošlje privatna oseba *dvakrat večji* od stavka stvari, ki se popravlja;
3. če obsega popravek kaznivo dejanje ali če je nevljudno spisan;

4. če je spisan popravek v drugem jeziku nego besedilo, ki se popravlja;

5. če je *minilo šest tednov od dne*, ko je bilo besedilo objavljeno.

Pri popravkih tedaj ne smemo prezreti: da se mora poslati uredniku na povratni recept, ako se poslužimo pošte ter zlasti, da ni poteklo že šest tednov od tistega dne, ko je bilo besedilo, ki se popravlja, objavljeno v časopisu, odnosno v periodičnem spisu.

MOJ BRAT

Peter Križman

Moj brat ves dan ob ognju stoji,
moj brat ima opaljene oči,
njegov obžgan obraz molči,
trpi, trpi moj brat...

Pod nizko streho sonca ni,
le iskre sikajo iz sto peči.
Pod kladivi jeklenimi
razbeljeno železo se krivi.

V zidovih črnih sliši samo eno:
Jekleno pesem kladiv, potopljeno
v mrak težkega trpljenja,
čuj, kladiva kot vzdihli stokajo.

Zvečer mi brat poda trdó rokó,
železno, težko, bridko, trudno.
In mene v duši zaboli trpkó,
da moje bele róke me je — sram.

POD KRIŽ!

Gregor Mali

V boj si poklical nas, večni Gospod,
strmo in težko odmeril nam pot,
križ nam naložil na rame v mladosti.
Kje naj dobimo mi mladci radosti?

»Pridite k meni,« Gospod, govoriš,
»z vami, o bratje, jaz nosil bom križ,
srca napojil vam v morju radosti,
v veri utrdil in dal vam srčnosti!«

Ti si Gospod, mi slabotni ljudjé;
kdo naj se upa na tvoje srce?
Kdo smo, da brate nas ti imenuješ,
v sveti večerji vsak dan obiskuješ?

»Moje ste ljudstvo, jaz vaš sem Gospod
svoje ljubezni vam dal bom na pot!
Ko se moj praznik, o bratje, približa,
najdem naj vse vas pod znamenjem križa!«

ZA NAŠ FANTOVSKI PRAZNIK

Janko Žagar

Sv. Jožef je zvesti čuvar deviške Matere Božje in rednik najčistejšega Sina božjega. Njemu priporočamo tudi mi svojo čistost, da naš skrbno varuje pred vsem, kar bi moglo oskruniti naše duše.

Toliko je nevarnosti in grešne priložnosti, da potrebujemo res posebnega varuha in zaščitnika.

Pa tudi mi moramo biti vitezi devštva in čistosti po zgledu sv. Jožefa. Sebi in drugim moramo čuvati sv. čistost. Nobena lilija ne sme biti pred nami v nevarnosti. Sebe in svoje nagone skušajmo dobiti popolnoma v oblast. Na našem zgledu naj še drugi vzljubijo lepoto devštva in čistosti.

Sv. Jožef je s svojim delom in trdom preživel sv. družino Jezusa in Mater Marijo. Njegovo delo je bilo vse za Boga, za Odrešenika. V tem je bilo blagoslovljeno, njemu samemu pa ljubo in prijetno. Posvetimo tudi mi svoje delo Bogu. Zjutraj z dobrim namenom darujmo delo dneva Zveličarju. Opravljajmo ga po volji božji, pa bo tudi nam blagoslovljeno, ljubili bomo svoje delo. Kar za Boga storimo ima večno vrednost — Bog ne ostane ničesar dolžan. Naše delo je tedaj Bogu dopadljivo in prijetno, ako ga opravljamo v stanu posvečujoče milosti. Sv. Jožefa prosimo pomoči, da si milost vedno ohranimo in z njo svoja lastna vsakdanja opravila Bogu posvečujemo.

Tako bo naše življenje bogato in večne vrednosti polno.

POSKUS PODMORNIKA CURIE *

Dogodek iz svetovne vojne. — Dr. Karel C.

Nad 100 km daleč se od severa zajeda v Jadransko morje polotok Istra. Na dva zaliva razdeljuje morje. Proti koncu je polotok po mnogoštevilnih lepih zalivih zelo razjeden, razdeljen tudi v nekaj večjih in nešteto majhnih otokov in otočičev, ki so večinoma neobljudeni. Skrajni konec kot hrápav jezik moli kakih 10 km daleč v morje. Obala je povečini strma, le ob zalivih se bolj polagoma dviga proti notranji kraški planoti. Posebno oba zaliva ob skrajnem južnem koncu, Puljski na zahodni strani in Medulinski na jugovzhodu imata prav pripravo obrežje.

Ob Puljskem zalivu se je že v najstarejših časih razvilo važno pomorsko mesto, ki je igralo od rimskih časov dalje veliko vlogo. Tik ob zalivu se dviga še danes ogromno zidovje rimskega amfiteatra in v mestu samem vidimo popolnoma ohranjeno Jupitrovo svetišče, lep slavolok, imenovan »Zlata vrata« (Porta aurea) i. dr. Zaliv sam je velik trikotnik, katerega vzhodna stranica je nizka obala, dočim se tako na severni, kakor na južni strani dvigata dva dokaj strma hriba, ki oba s strmim pobočjem padata proti morju. Vhod v zaliv je precej ozek. Pred vhodom se na severozahodni strani nahaja otoška skupina Brionov, po Fazanskem kanalu ločena od celine. Ta otoška skupina se na jugu skoro nasproti vhodu končava z majhnimi skalnatimi otočiči, ob katerih se tudi ob sicer mirnem morju vedno voda peni, ob viharju pa se lomijo valovi in mečejo visoko kvišku pene, bobnenje razbesnelega elementa zadušijo vsak drug glas.

Kot glavno vojno пристanišče avstro-ogrske monarhije je Pulj ves čas svetovne vojne obvladoval Jadransko morje. Avstrija je Pulj močno utrdila tako proti notranjosti, kakor tudi proti morski strani. Na vseh višinah okoli in okoli so bile zgrajene utrdbe, ki so bile oborožene s topovi v vrtečih se stolpih. Na obrežju so bile povsod postavljene dobro zakrite baterije. Stalne straže in artiljerijski opazovalci so neprestano noč in dan opazovali morje in prežali na prihod sovražnika. Po noči so žarometi s svojimi svetlobnimi prameni obsvetljevali morsko gladino, kakor bi z dolgimi prsti tipali po njej. Hidroavioni (pomorska letala) so se od časa do časa kakor leteče ribe dvigali na izvidne polete. V Fazanskem kanalu pa so se menjavale stražne ladje, kakor pri armadi na suhem poljske straže in vedete.

* Curie — izg. Kiri.

Vhod v pristanišče je zapiral iz ogromnih betonskih kvadrov zgrajen pomol, ki se je od južnega obrežja razprostiral do nekako polovice vhodne ožine. Od konca tega pomola pa do severnega brega je zapirala vhod barikada. Barikada je obstajala iz debelih, na vodi ležečih, med seboj z verigami sklenjenih brun. Od teh brun je v morje visela železna mreža, ki naj bi zabranjevala podmornikom vhod v pristanišče. Barikado so odpirali in zapirali s tem, da so verigi, ki sta bruna vezali na poljubnem mestu razklenili in s čolnom en del barikade malo zasukali tako, da je nastala odprtina, skozi katero so mogle pluti ladje ven in noter. Na ta vhod so morale straže na pomolu in severnem bregu, kjer je bila pripravljena baterija lahkih topov, še posebno paziti. Od začetka vojne pa do konca decembra so barikado vedno na istem mestu odpirali. Šele drzni poizkus podmornika »Curie« je poučil poveljnika vojne luke, da je treba vhod spreminjati in tako so od tedaj barikado odpirali vedno na drugem mestu.

Pred pristaniščem in ob obeh straneh južnega konca polotoka so za obrambo položili veliko število min. Bile so te mine najbolj podobne malo večjim kotlom ali kakšnim sodčkom. Od njih so štrlele nekake palčice. Če se je kaj ob te palčice zadelo, je mina eksplodirala in mogla uničiti tudi največjo ladjo. Tako je potopila taka mina Lloydov potniški parnik »Baron Gautsch«, ki je vozil v začetku vojne malo preblizu obrežja severno od Pulja. Take mine so bile položene v nekakih poljih po morju. Med temi polji so držala pota od pristanišča v morje. Ta pota so bila znana seveda vrhovnemu poveljstvu luke, gotovo je pa razvito vohunstvo načrte teh potov izdalo tudi sovražnikom.

V pristanišču je pred božičem 1914 stalo skoro celokupno avstrijsko brodovje. Posebno lep je bil pogled na 4 nove dreadnote, ki so lepo v poševni vrsti stali zasidrani tik za omenjenim pomolom. Tu so bile tudi 3 ladje divizije, ki so se imenovale po nadvojvodih nadvojvodski razred. Najlepša je bila vitka brza križarka Novara, ki je bila nekaj pred izbruhom svetovne vojne spuščena v morje, in šele po vojni napovedi oborožena. Odlikovala se je po svoji hitrosti in po pogumu svoje posadke, ki ji je poveljeval sedanji ogrski državni upravitelj Horthy. Njeni 4 dimniki so se skoro vedno kadili, ker je redno opravljala poizvedovalno službo po Jadranu in notri dolj v Jadransko morje.

Na notranjem obrežju se je razprostiral ogromni vojni arzenal, ki je bil opremljen z vsemi stroji za popravo ladij. Tu so bile velikanske zaloge premoga, se sovražniku posrečilo povzročiti v pristanišču učinkovitejšo eksplozijo, bi prizadel vojni luki škodo, ki bi se ne dala popraviti in bi bilo avstrijsko bojno brodovje izločeno iz boja.

*

V začetku decembra se je pojavilo francosko vojno brodovje v južnem delu Adrije. Francoske torpedovke so 1. decembra poizkusile priti v budvanski zaliv na skrajnem južnem koncu Dalmacije. Večje francoske brode pa se je ta mesec nahajalo v Oceanskem prelivu.

Od tega brodovja se je odločil podmornik »Curie« in se podal daleč (nad 600 km) proti severu, da poizkusi svojo srečo. Stroj 7840 konjskih sil je gnal to pravo podmorsko križarko, — pri vožnji po vrhu je obsegala 400, pri vožnji pod morjem pa 550 ton, s 15 sovrstnicami je bila zgrajena v letih 1911—1913, — s hitrostjo 10—13 morskih milj nad morjem, z 8—9 miljami pa pod morjem. Mogla se je podati brez skrbi za povratek na dolgo pot, saj je mogla samostojno prevoziti celo 1400 milj. Curie je imel 28 mož posadke. Posebno nevaren je bil, ker je imel kar 7 cevi za spuščanje torpedov, dočim so tedanji avstrijski podmorniki, ki so bili v primeri z njim pravi pritlikavčki in jih je bilo le 6, čeprav so številke segale do XII., imeli le po dve cevi.

20. decembra je neopažen prispel Curie do vhoda v puljsko vojno luko. Vlegel se je pri onih skalnatih otočjih nasproti vhodu na dno in opazoval vhod. Tedaj pripluje iz pristanišča vsa nadvojvodska divizija. Tako lepo plavajo mirno, nič hudega sluteč. Vse tri bi mogel podmornik torpedirati in se v zmedi lepo umakniti. Toda poveljnik Curie je Francoz. Pred seboj ima vso vojno pristanišče in ravno nasproti kakih 500 m daleč stoje vsi štirje drednoti, tam dalje ostalo brodovje, arzenal, zaloge, sploh skoro vsa sovražnikova pomorska vojna sila. 7 cevi za lansiranje torpedov ima na razpolago. Samo kratka je pot do vhoda, skozi katerega neprestano plavajo ladje ven in noter.

Odločil se je. Mirno pusti mimo nadvojvodske divizije. Proti večeru, ko more slaba svetloba opazovanje straž ovirati, da ne vidi svetlejših črt, ki se vleče za podmornikom na sicer enakomerni gladini, se spusti Curie proti vhodu.

Minuta, dve. Vsak hip bo skozi in v pristanišču. Toda, kaj je to! Sunek! Podmornik se ustavlja, ne more naprej. Zgrešil je vhod — samo za nekaj metrov. Železna mreža z barikade ga je objela, se vlegla okoli njega. Ne more ne naprej ne nazaj. Poskuša se osvoboditi. Dvigne se. Tedaj ga šele opazi straža skoro istočasno na obeh bregovih. Nastane pravi pekel. Besno streljanje vseh baterij in z ladij. Vsa posadka vseh utrdb tja do izpostavljene Barbarige na severozahodu je alarmirana. Vse pričakuje, pa ne ve kaj. Sovražnik je v pristanišču!

Medtem se ob vhodu skozi barikado blizu pomola, ki zapira vhod v pristanišče, odigra žaloigra podmornika Curie in njegove posadke.

Curie se prikaže ob barikadi. Odprtina se odpre. Med peklenskim obstreljevanjem se pokaže skozi odprtino posadka. Eden maha z belo zastavico. Krogla ga zadene v roko, da mu zastavica izpade. Poveljnik in 26 mož posadke se more še rešiti na barikado in zidani pomol. Granata zadene podmornik, ki se v hipu potopi z drugim častnikom vred.

Streljanje preneha. Francoska posadka je vjeta. Vojna luka se polagoma pomiri. Še tistega večera so pisali vojaki iz Pulja svojem o razburljivem dogodku. »Pri nas smo imeli nočjo precejšen kraval. Naenkrat je prišlo povelje (pismo je iz Barbarige) že zvečer v temi, da moramo biti pripravljeni. V par minutah smo bili pripravljeni za odhod. No, zvedeli smo, da je baje neki sovražni podmorski čoln hotel prodreti v luko, da se je pa vjel in so ga razstrelili. Mi smo pa morali čakati, če še kaj pride. Ker ni bilo nikogar, smo zopet vse odložili in sedaj je zunaj vse mirno. Drugi dan (21. dec.) so vojaki v oddaljenih utrdbah vedeli že več. »Vedno bolj se bližajo prazniki. Zato menda smo dobili sinoči ono francosko darilo. Je res zanimivo! 28 francoskih vjetnikov imamo v Pulju. Čoln se je potopil. Ne vem, kaj so mislili, da so bili tako predrzni. Le sreča, da nihče ni bil ubit. Nekaj jih je malo ranjenih. Mi pa lahko tudi rečemo, da smo zadeli na sovražnika. Sedaj si bodo gotovo premislili priti blizu. Ta poizkus jih je stal kaka dva milijona, ker toliko je čoln vreden.«

Na dan pred sv. večerom, se glasi pismo: »Naše življenje je čisto navadno. Samo pred dvema dnevnoma nas je oni francoski podmorski čoln malo iz našega miru spravil. Danes je o tem dogodku poročilo tudi že v časnikih, samo ne pove, kje se je to pripetilo. Sreča je, da se je posrečilo Francoze rešiti. Pravijo, da le vsled tega, ker so francoski podmorski čolni tako konstruirani, da se je lažje mogoče rešiti. Dobro bi bilo, da ta čoln izvlečejo iz morja, globoko namreč tam ni, in ga popravijo, dasi je menda zelo razstreljen. Pogumni so bili ti Francozi, da so šli v gotovo smrt.«

Ta dan 23. dec. je dunajski dopisni urad priobčil časopisom (v Slovencu 24. dec. 1914) prvo poročilo poveljstva mornarice:

»Dunaj, 23. decembra (Kor. urad). Uradno se razglša: Ob naši obali so naše obrežne baterije in stražne ladje potopile francoski podmornik »Curie«, ne da bi

mogel napasti. Poveljnika in 26 mož so naši rešili in ujeli, le drugi častnik se pograša.

Naš podmorski čoln XII. poveljnik linijski poročnik Egon Lerch, je 21. decembra dopoldne na otrantski cesti napadel francosko brodovje, ki je bilo sestavljeno iz 16 velikih ladij. Na poveljniško ladjo tipa Courbet sta bila izstreljena dva torpeda, ki sta oba zadela. Zmešnjava, ki je nato nastala med sovražnim brodovjem, nevarna bližina posameznih ladij in valovito morje pri meglenem vremenu je preprečilo, da ni bilo mogoče dognati nadaljne usode zadete ladje.

Francosko brodovje je še 21. dec. zaman čakalo vrnitve lepega podmornika Curie. Iz poročila avstrijske mornarice je lahko zvedelo francosko poveljstvo in tudi francoska javnost, kaka usoda je doletela ponosni podmornik in njegovo posadko. Niso pa še takoj zvedeli, kako blizu največjega uspeha je bil že Curie. Prav za las je manjkalo in Curie bi bil v puljskem vojnem pristanišču napravil nepopravljivo opustošenje.

Še pred prazniki je francosko brodovje zapustilo Adrijo in Otrantski preliv. Curie je ležal na dnu morja ob vhodu v pristanišče. Posadka v Pulju in okolici je bila vznemirjena, še na sv. večer so poslali straže k morju. Zabičevali so jim, naj vestno prisluškujejo in pazijo. Toda sovražnika ni bilo. Burja, ki je nastopila na božični dan je že sama po sebi onemogočila bližati se obali. Že 25. dec. so pričenjali ugotavljati lego potopljenega podmornika. Takole se glasi poročilo: Včeraj (25. dec.) na sv. dan sem moral sicer malo teči, toda prišel sem le še na tender (manjša ladja, ki je oskrbovala redno zvezo med Barbarigo in Puljem) in v Pulj. Tako sem prišel tudi k maši, menda edini od naše posadke (Barbarige). Prav dobro se mi zdi, da sem šel. Gledal sem, kje poskušajo dvigniti potopljeni podmorski čoln. Upajo, da se kmalu posreči.

Ti poskusi dviganja Curie so zanimali vso posadko. Tudi sicer je obisk Curie vznemiril poveljstvo luke. Pismo od 28. dec. se glasi: »Sedaj med prazniki se je vedno govorilo, da so videli tu ali tam v naši bližini francoske ladje. Postavili smo po noči nove straže, a edini sovražnikov obisk, ki je pa tudi dokazal, da bi sovražnik zelo, zelo slabo opravil, če bi hotel kaj poizkusiti. Zato ker sta opazila in s strelji potopila oni podmorski čoln, sta že dva vojaka od artiljerije dobila odlikovanje. Eden je dobil srebrno medaljo I., drugi II. razreda. No, težavno ni bilo, ker jaz bi cenil razdaljo od topov do tistega mesta, kjer se je čoln potopil, na kakih 200 metrov. Glavno pri tem je pač bilo, da so naglo pričeli streljati, ker morebiti bi se bilo čolnu vseeno posrečilo uiti iz mreže, v katero se je zapletel.«

V zaledju so se med tem razširile govorice o bombardiranju Pulja. Pisma z doma so bila polna skrbnih vprašanj. V puljski trdnjavi je vladal mir, ki so ga kršile le močne eksplozije ob divjanju široka, ki je gnal ogromne valove proti bregu in trgal slabo zasidrane mine ter jih butal z valovi ob skale na bregu, kjer so se razpokale z groznim truščem, da se je včasih stražam samim zdelo, kakor bi pokale granate. Tudi škodo so delale. Prvi ranjenec 7. stotnije 5. domobranskega polka je bil ranjen od drobcev mine, ki se je pri belem dnevu ob valovitem morju na bregu razpočila blizu tam, kjer je tisti čas vežbala ta stotnija.

Poizkusi za dvigljenje potopljenega Curie so pokazali, da ga na tistem mestu ni mogoče dvigniti. Zato so ga najprej s pomočjo plavajočega doka (dok je ogrodje, ki kakor leseno ogrodje pri zgradbah hiš, služi za zgradbo in popravljanje ladij, plavajoči dok ima dve dvojni steni in se da potapljati) zvlekli bolj k bregu in ga tu končno dvignili. V njem so našli mrtvega drugega častnika. Poškodbe so se izkazale kot prav neznatne. V kratkem so ga popravili in zopet je splaval, a sedaj ne več pod francosko, temveč pod avstrijsko zastavo.

Mesto nevenljive slave je drzni poizkus zaradi malenkostne napake prinesel podmorniku Curie in njegovi posadki — jeitništvo.

POD MILO NEBO!

Niko Kuret *

Kdor je dojel bistvo novega odra, mu bo po sebi razumljivo, da je ljudsko gledališče v odlični meri — gledališče pod milim nebom. Takšno je bilo v grški dobi, takšno je bilo v srednjem veku in takšno najdemo povsod tam, kjer se je ohranil pravi ljudski oder do današnjih dni (Švica, Oberammergau).

Gledališče pod milim nebom kljub včasih omejenemu prostoru vselej napravlja vtisk, da je *ljudstvu namenjeno*, da se v njem vse farno, ob posameznih priložnostih vse narodno občestvo lahko zbere. Naše navadne dvorane, ki v najboljšem primeru sprejmejo največ nekaj sto gledalcev, tega vtiska nikakor ne morejo napraviti. Gledališč za nekaj tisoč gledalcev pa pri nas še nimamo. Tako bomo vse predstave v slavnostnem slogu igrali pod milim nebom, pod milo nebo bomo spravili tudi igre v navadnem slogu za kakšen zaključen krog gledalcev, če bo le mogoče. Vse širši in globlji pomen dobi igra, primerna za uprizoritev pod milim nebom, če se res uprizori pod milim nebom. Jasno pa je, da ni vsaka igra za uprizoritev pod milim nebom primerna.

Vsaka uprizoritev pod milim nebom mora odgovarjati *zakonitostim uprizarjanja na prostem*. Narava noče nič narejenega, zato zahteva uprizoritev pod milim nebom *naravno pozorišče*, to je: ali *arhitektonski učinkovito ozadje* (stara cerkev, obzidje, grad, kakšno drugo znamenito in zanimivo poslopje) s stopniščem ali podobno možnostjo za prostorninski igralski razmah (če treba, pripravimo stopnišče, odrišče itd. iz desk in lesenih ogrođij), ali *pa samo naravo* (pečevje, grmovje, jasa, pogled v lepo dolino). Nikdar pa uprizoritev pod milim nebom ne prenese kulis s starega »omarnega« odra, poslikanega platna. Če je treba posebnih stavb, naj bodo zares vsaj na videz stavbe: iz lesa postavljene, ometane, pokrite — čeprav le na eno stran. Najbolje pa je, če izhajamo brez takih umetnih pripomočkov. Uprizoritev pod milim nebom ni naturalistična zadeva, zato more biti o »varanju« gledalcev prav toliko govora kakor o razmejevanju odrskega sveta in gledavskega prostora s kakšnim »zastorom«.

Brez nadaljnega pa igramo pod milim nebom tudi brez slehernega izrazitega »ozadja«. Gledavci se zbero v polkrogu na travniku, v drugem polkrogu se postavijo igravci. Celota tvori sklenjen kolobar. Igravci, ki ne nastopajo, nadomeščajo »ozadje«, tisti, ki nastopajo, pa stopijo spet na svoje mesto v (igralskem) polkrogu. Lahko se pa gledavci postavijo tudi okoli in okoli in tako kolobar sami sklenejo. Tedaj pa prihajajo igravci po nekaj prehodih skozi kolobar in igrajo na nastalem okroglem prostoru v

* V knjižici »Pravi ljudski oder« je Niko Kuret zbral načela, zgodovino, poskuse in misli o sodobnem ljudskem igranju. Oderskim vodjem in igralcem jo priporočamo. (Založba ljudskih iger, Ljubljana, Miklošičeva 7.)

sredini kakor prej. — Razen takšne »vodoravne« uprizoritve pa lahko pripravimo tudi »navpično« uprizoritev. Igra se na primer prestavi v dolinico, gledavci pa posedejo amfiteatralično naokrog po pobočju. Lahko se pa tudi poslužimo načina shakespearskih prireditev v zadnjem času: postavi se oder v višini odraslega človeka; na odru se igra, spodaj naokrog pa stojijo gledavci.

Gledalski prostor pri igri pod milim nebom je lahko skrbno pripravljen (tribune) ali pa tudi preprosto zanemarjen (gledavci stojijo). Značaj prireditve, dolgost igre in druge okoliščine bodo odločale, kaj naj ukrenejo prireditelji za vsak posamezni primer.

NEGA IN OBDELOVANJE ZEMLJE

DRAGI TONE!

Deni v kozarec prgišče zemlje, prilij vode in kozarec tako krepko stresi, da postane voda motna. Pusti nekaj časa kozarec pri miru in na dnu boš zapazil kamenčke; polagoma se bo prst usedla in voda bo zopet čista. Na površju boš pa videl plavati razna rjava in črna telesca. To so ostanki korenin, stebel in listja različnih rastlin, ki so rastle poleti na njivi in še niso popolnoma strohnele. Drugi rastlinski ostanki pa izvirajo iz nestrohnjenega hlevskega gnoja.

Tak poizkus Ti pokaže, iz česa so sestavljena poljska tla; deloma iz sprimkov, deloma iz apnenca in še drugih kamenin. S preperevanjem kamenin nastajajo peščena, ilovnata ali pa apnenčasta tla. Imamo pa še druge vrste zemljo, ki je nastala iz strohnjenih rastlin. Če bi tako prst zažgali, bi rastlinske sestavine zgorele in temna barva bi izginila.

Različne mineralne in organske, t. j. snovi rastlinskega izvora, pod vplivom zraka, toplote in vode razpadejo in prehajajo skozi korenine zopet v rastline. Te snovi pa tudi nadomešča zemlji hlevski gnoj in umetna (mineralna) gnojila.

V splošnem so ilovnata tla najrodovitnejša in čisto peščena tla najmanj rodovitna.

Negovanje zemlje, ki kmetu povzroča mnogo truda in dela, je njegova glavna naloga. Vse to veš, dragi Tone, že iz lastne izkušnje. Pod negovanjem razumemo obdelovanje, izboljšavanje in gnojenje zemlje. Z obdelovanjem povečamo plast rodovitne zemlje. To dosežemo s pogostnim preoraanjem, branjem in valjanjem. S plugom rahljamo zemljo, jo obračamo in mešamo, izrujemo plevel, podorjemo gnoj in strnišče, da pod brazdo segnijo. Le v rahli zemlji lahko skali seme in morejo uspevati rastline.

Brana opravlja na polju važno delo; ravna in rahlja zemljo, lomi in drobi grude in grabi plevel, posejano seme pa spravi v zemljo. Na zapleveljeni njivi uničuje plevelj in prepreči s tem njegovo nadaljno rast.

Z valjarjem stlačimo zemljo in s tem dvignemo talno vodo; zgladimo površino in v veliki meri tudi uničujemo različne črve in mrčes, seme, ki je ostalo na površju pa stlačimo v zemljo.

Na tisti kmetiji, kjer se pridno uporablja plug, brana in valjar, so uspehi ob ugodnem vremenu in dobrem gnojenju bolj zadovoljivi in večji, kakor tam, kjer njivo samo malo postržejo in premečejo zemljo. Saj pravi star pregovor: »Priden orač — mnogo pogač«.

Pri obdelovanju zemlje podpira kmeta tudi zimski mraz, čigar blagodejne vplive je mogoče opaziti posebno pri ilovnati in težki, mastni zemlji. Po naravnem zakonu se voda ob zmrznenju razširi. Na zemlji je mogoče opaziti ta učinek spomladi, ko vidimo na njivah sprhnjeno zemljo. Zato kmet ilovnato njivo globoko preorje. S tem pridejo spodnje plasti na površje. Trde grude se tako izpostavijo zmrznenju in razpadejo. Tako postane težka ilovnata in grudasta zemlja krhka in bolj rodovitna.

Obdelovanje zemlje je in ostane kmetova najtežja naloga. Od tega mnogo zavisi in z izboljšanjem zemlje si kmet naprej poplača svoj trud. Ako poveže z obdelavo tudi skrb za izboljšanje zemlje, bo njegova kmetija v najboljšem stanju.

Za umnega in naprednega kmeta je posebno važno osuševanje zemlje, kjer je to potrebno. Kakor je voda potrebna, da topi trde hranilne snovi v zemlji in za presnavljanje, prav tako pa je tudi v prevelikih množinah škodljiva. Voda ima nizko specifično toploto. Da segrejemo 1 l vode za 1 stopinjo, potrebujemo eno toplotno enoto (kalorijo). Čim več je v zemlji vode, tem hladnejša je zemlja. Sedaj razumeš, dragi Tone, da prevelika množina vode ne pospešuje rasti, temveč jo le ovira. V premokra tla tudi ne prodre zrak, ki je za razkrajanje tal in razpadanje organskih snovi nujno potreben. V močvirni zemlji tudi hlevski gnoj in druga gnojila ne učinkujejo. Poleg tega se v premokri zemlji tvorijo za rastlinstvo škodljive kisline. Če te še opozorim, kako težko je premokro zemljo obdelavati za pravočasno setev, mi boš pritrdil, da je usuševanje čestokrat zelo važno za kmetovalca.

Manjša osuševalna dela naj izvrši kmet sam; kadar pa gre za večja dela, naj se obrne na strokovnjaka, da mu naredi načrt. Po načrtu se izkopljejo jarki. Ločimo glavne ali zbiralne jarke in stranske ali dovodne jarke, ki jih imenujemo tudi sesalne jarke. Globina jarkov se ravna po terenskih prilikah in po padcu (kako in koliko je svet nagnjen). Nato se (seveda po načrtu) polože cevi iz žgane gline, ki imajo jasen zvok in enakomeren lom. Cevi polagamo z rokami in zelo natančno. Premier odprtine cevi znaša 2—7 ali 5—10 cm, dolge so navadno 30 cm. Na cevi položimo nekaj protja in nato jih zasujemo. Pri zasipanju uporabimo najprej slabo zemljo, na vrh pa nasujemo dobro. S tem smo izsuševalno napravo dokončali. Pri izlivu glavnega zbiralnega jarka opazimo kaj kmalu, če naprava deluje in sicer po odtoku vode.

Kmetovo delo pa podpirajo in dopolnjujejo tudi naravne sile. Rastline potrebujejo za svojo rast hranilnih snovi, katere črpajo iz zemlje s pomočjo korenin in iz zraka s pomočjo listja. V zemlji so različne naravne sile, ki pospešujejo in pomagajo rastlinam dovajati hrane.

Posebno važna je toplota, brez nje ni življenja in ne rasti. Zato čez zimo rast preneha. V mrzlem ter sneženem pasu v alpah ne opazimo skoraj

nobenega rastlinstva. Čim gorkejša sta zrak in zemlja, tem bujnejša je rast.

Naslednja sila v zemlji je lasničavost ali kapilarnost. Ta povzroča, da se ovlaži zgornja plast zemlje z vodo iz spodnjih plasti ali s talno vodo. Zemlja je vsa prepređena z ozkimi in širšimi cevmi ali s praznimi prostorčki; v prvih se dviga voda više kot v zadnjih. Ozke, prazne prostorčke ima n. pr. ilovnata zemlja. Z valjanjem se ovlažijo zgornje plasti, ki so vsled izhlapevanja postale suhe.

V vodi raztopljene hranilne snovi rastline vsrkavajo po koreninicah in jih porabijo za svojo rast. Tukaj delujoča sila zlasti pomaga, da različne hranilne snovi pronicajo do najglobljih korenin. Posamezne rastlinske celice vsrkajo le tiste snovi, ki so jim za razvoj potrebne. Preostale snovi pa odvajajo skozi tanke celične stene drugim celicam. Na ta način je mogoče, da se po koreninicah nasrkana hrana enakomerno porazdeli po vsej rastlini. Po takem vzajemnem snovanju, sodelovanju naravnih, v zemlji skritih sil, nastaja rast. Ali ni to nekaj čudovitega?

Zdi se mi, da je to vprašanje silno važno, zato sem Ti o negovanju zemlje nekaj več napisal, kot imam navado. Čas oranja in žetve se je približal. Izkoristi, kar sem Ti povedal! Pomni, da je zemlja nam vsem resnično — mati zemlja!

Lepo pozdravljen!

Ves Tvoj brat

Francé.

MLADI GROBOVI + PETER KRIŽAJ

Rojen 7. januarja l. 1913. v Retečah pri Škofji Loki, umrl 27. januarja l. 1936.

Blagor njim, ki umrjejo v Gospodu. Te besede so mi prišle v spomin tisto jutro, ko so se farni zvonovi zamajali in sporočili vsem, ki smo Te ljubili, da si nas za vedno zapustil na tem svetu. Vdano si prenašal veliko trpljenje in lepo si se pripravil na smrt, zato vem, da si srečen onkraj groba. — Umrl si, toda spomin nate bo ostal živ med nami. Vedno bomo mislili na tiste dni, ko smo bili skupaj v Domu, tam igrali, peli in se veselili svoje mladosti. Nepozabni nam ostanejo vsi ti dnevi in večeri. Žal nam je zanje, toda usoda ne prizanaša. Zbežali so od nas, kakor plašen konj; kruta jetika, hčerka smrti, je položila mrzlo koščeno roko na Tvoje mlado lice in Ti zaprla oči. Bil si zelen list na veji naše prosvete, ki je prežgodaj porumenel in odpadel. Ko smo solznih oči stali ob Tvojem odprtem grobu, in ko so nam na uho udarjali udarci grude na belo krsto, tedaj se nam je zdelo, kakor da bi slišali glas, ki kliče: Memento mori! Smrt je strašna in pravična. Ona nič ne izbira, tudi najmlajši, najmočnejši, najlepši in najnežnejši cvet mora kloniti pod njenim zamahom.

Smrt je za mladega človeka lahko velika nesreča ali pa velika sreča. Zate je bila sreča, to vemo vsi, in za to neprecenljivo srečo Te zavidamo. Ti si na cilju, a mi še blodimo po strmih in nevarnih stezah. Pod nami še zija skalnati prepad s svojim nenasitnim žrelom.

Dragi Peter! Mi vsi bomo molili zate, prosimo Te, da tudi Ti nas ne pozabiš, prosi za nas pred obličjem svojega Gospoda, da tudi mi pridemo za Teboj, da se po tej težki zemski ločitvi nekđaj zopet snidemo za vedno nad zvezdami. — Zadnji z Bogom od vseh stanovskih tovarišev!

POMEMBNE BESEDE

Kranjc Jože

Ko je naš Odrešenik Jezus Kristus še živel na zemlji, in je hodil iz kraja v kraj, ter je ljudi poučeval, in jim dajal nauke in navodila za življenje po veri, je nekoč med drugim izrekel tudi te-le zelo pomembne besede: »Prositi si najprej božjega kraljestva in njegove pravice, vse drugo pa vam bo privrženo.« Čudovito se te besede izpolnjujejo skozi vsa stoletja, do današnjega dne. Gotovo je mnogim znana tista zgodba o gospodarju, ki je najel delavce za svoj vinograd, pa jim je po končanem delu dal na razpolago dvoje plačil: ali plačilo v denarju, ali pa knjigo sv. pisma. In delavci so drug za drugim segli po plačilu v denarju, le eden, najmlajši med njimi, ki je bil sicer zelo reven — le staro bolešno mater je imel na svetu, — je vzel za plačilo raje knjigo sv. pisma, kakor pa denar. To je storil iz nagiba, ker mu je mati mnogokrat stavila gornje Kristusove besede za zgled, za življensko vodilo, za življensko načelo. Sin je mater ubogal, in se želel najprej približati nebeškemu kraljestvu. Zato je vzel za plačilo raje knjigo resnice, pa je bil zato dvakrat plačan. Ko je namreč zvečer knjigo prebiral, je našel v njej tudi plačilo v denarju za delo, ki ga je bil opravil.

Premnogokrat vidimo v življenju žive zglede, ki pričajo o resničnosti gornjih besed. Saj smo lansko leto tak dogodek sami doživeli, in se ga še vedno z veseljem v srcu spominjamo. To je bil veličastno uspeli evharistični kongres, ob katerega priliki so se te besede tako čudovito izpolnile, da ne moremo preko njih, da ne bi ugotovili njihov veliki pomen.

Takoj ko so jugoslovanski škofje sklenili, da se priredi v Ljubljani evh. kongres, in so se začele prve priprave zanj, pa vse do konca, ves ta čas je iz naših dragih slovenskih domov kipela vsak večer vroča molitev proti nebu: »Pridi k nam tvoje kraljestvo« in »Daj nam o Bog, da bo kongres rodil obilo najboljših sadov!« Koliko molitve se je v ta namen storilo, koliko žrtev je bilo zato doprinešenih, koliko dobrih del se je v ta namen opravilo, koliko bolnikov po bolnišnicah in izven njih je darovalo svoje trpljenje in žrtve samo za dober uspeh kongresa, darovalo zato, da pride k nam božje kraljestvo, da se naseli v vsa srca, ki so »dobre volje« mir Kristusov in ljubezen božja. Preko tolikih prošenj in tolike molitve Bog ni mogel iti, da se ne bi ozrl na »ljudstvo k njemu vpijoče«, in mu dal, kar ga tako iz srca prosi. Če bi bil dal samo svoj blagoslov, če bi nam bil dal samo to, da se je veliki kongres tako veličastno izvršil, bi bil dal mnogo, in bi bili lahko zadovoljni in veseli, pa ni dal le to, temveč je dal tudi brez števila duhovnih dobrin, ki jih ni mogoče popisati, ki pa jasno pričajo, kako velik je bil evharistični blagoslov za naše duše, pa tudi za vso našo domovino. Poleg vsega drugega pa nas je Bog nagradil tudi s časnimi dobrinami; kar smo dolgo let vroče želeli, česar smo tako težko čakali, nam je bilo ravno za kongres dano, dano takrat, ko smo najmanj pričakovali!

Ko so našemu narodu pretili najtežji časi, ko so se že zbirali temni oblaki, in je vsak čas pretila udariti po njem najhujša nevihta, se je na mah, kakor na ukaz nebo nad našo slovensko domovino zjasnilo, izpod njega pa je posijalo solnce zlate svobode, katere smo tako težko pogrešali dolga leta! Tako smo dobili za svojo prošnjo po Božjem kraljestvu dvojne plačil: duhovno in časno! — — —

Kadar se človeku dobro godi, se kaj rado zgodi, da pozabi na Boga. Ko pa pridejo nanj stiske in nadloge, se nanj zopet spomni, se zopet obrne k njemu, ga prosi odpuščanja za svoje grehe in za pomoč v nadlogah in stiskah. Dobrotni Bog rad pomaga spokornemu grešniku in mu njegovo nehvaležno ravnanje odpusti, — kazen za pregrehe pa mora grešnik prestat, pokoro opraviti!

Zgodi se, da kakšen narod zgubi zaupanje pri Bogu, zgubi milost njegovo. Takih zgledov imamo nešteto v zgodovini, zlasti pri neznačajnih Izraelcih, ki so tolikokrat pozabili na Boga in začeli častiti neumne malike. Ko pa so prišle nadnje vse mogoče nadloge in šibe, so se pa zopet spokorno obrnili k Bogu in po trdi pokori spet zadobili milost in zaupanje njegovo.

Zdi se, kot bi se tudi z našim narodom nekako tako zgodilo. Koliko pobojev, kletvine, onečaščenja Gospodovih dni, pijančevanja, in drugih takih nelepkih stvari se je pri nas zgodilo! In za vse to je morala priti kazen, kazen ne le na osamljene posameznike, ampak kazen na ves narod. Zdi se kot bi vroče molitve, žrtve in premagovanja pred in ob kongresu, zadoštile za grešna dejanja, ki so izzvala šibe in kazni, ki so nad narod bile prišle, zato bi bilo zelo škoda, če bi zopet pozabili, kako je, kadar narod izgubi zaupanje in milost pri Bogu. Škoda, če bi pozabili, da je bodočnost naša in življenje naše v tem, da si »prosimo najprej božjega kraljestva in njegove pravice, zakaj vse drugo nam bo privrženo!«

KAKO JE BILO NA OLIMPIADI

France Sešelj

Tiste dni je neprestano pršilo in skoro tako toplo je bilo, kakor v kakem hladnejšem poletnem mesecu. Na nas je to seveda delovalo obupno. Sram nas je bilo pred vsakomer, ki nas je videl; kaj neki so si mislili ljudje o nas, videč pri vsakem več parov smuč v času samega dežja in blata. Sama sreča, da ni bilo tisti večer dosti potnikov na kolodvoru; tako saj lahko rečemo, da se nam ni skoro nihče čudil.

Notranje popolnoma poparjeni, le na zunaj še korajžni smo se kar moč na kratko poslovili od Ljubljane in vstopili na večerni brzovlak. V vozu smo se pričeli zabavati, toda brez vidnega uspeha. Vsakdo se je na dovtip svojega tovariša smejal le zato, da se mu ni zameril. Ko smo brzeli preko Gorenjske, se je jel v vlak upirati

močan veter, butal je z vso silo ob stene vozov. Spomnili smo se tega pojava s par besedami in ga zopet kot nevažnega opustili iz misli in opazovanja. Na Jesenicah se nam je pridružil še tovariš, ki je prišel s Pokljuke z maloantantnih tekem. Med drugim nam je pripovedoval, da je ta dan gori zapadlo pol metra pršiča.

Čim nas je vrglo iz karavanskega predora, smo se kar znašli v zimi z dobro pedjo snega. Na to nismo nič dali, kajti bili smo uverjeni, da čim se bomo oddaljili od senčnega zavetja Karavank, bo tudi te zime konec. Radi pozne nočne ure nas je drugega za drugim pobasal spanec. Vlak je pihal, ukal in robantil po svoji ukovani poti v gluho noč. Ko sem se zbudil in pogledal skozi rosno šipo, je bila pokrajina še vedno zasnežena; pomikamo se s povečano brzino, toda tišje; namesto puhanja in parnega vršenja se od lokomotive pobilskava: vozimo se že po elektrificirani progi. Iz radovednosti, kako ta stvar izgleda, sem odprl okno; toda glej ga spaka, saj sneži na vse pretege. To je bila bolj vesela ugotovitev kot če bi ne vem kaj videl.

V Salzburgu, na obmejni avstrijsko-nemški postaji, smo morali izstopiti iz voza in iti v kolodvorski carinski urad. Kratka pot po kolodvoru je zadostovala, da smo prišli do zadostnega občutka zime ter ugotovili debelino in kakovost snega. Prav zares je pihalo okoli voglov in nametavalo tako kristalen pršič, kakršnega le redkokdaj vidiš. Že smo v duhu merili snežno plast v okolici Garmisch-Partenhirchena. Z nastopajočim dnem smo dospeli v München. Pri vlaku nas je pričakal neki Ljubljčan, ki tam študira na univerzi. Ker smo imeli dve uri časa, smo si med tem ogledali nekaj glavnih ulic lepega velemesta. Raz vseh poslopij so plapolale kričee zastave tretjega nemškega cesarstva. Vse izložbe so bile prirejene v znamenju zimskih olimpijskih iger in v vseh je bil nameščen olimpijski simbolični znak: peteri krogi. Skratka, vse okolje je izražalo krajevno in časovno bližino in dalo slutiti veličino nastopajočega dogodka. Ob devetih nas je odpeljal dalje belomodri brzovlak, namenjen v mesto našega smotra.

Prvi vtis v Garmischu: občutek kot da prihajam v razširjeno in podaljšano Bohinjsko dolino. Dasi nisem na kraju kot takem našel nič izrednega, vendar sem bil zadovoljen, ker sem se ob tem prepričal, da je Bog pri oblikovanju zemlje gledal na nam namenjen košček s prav tako prijaznim očesom, kakor na druge zemeljske predele. Nisem še dosti hodil po svetu in zato, da bi drugeje iskal večjih lepote, tudi ne nameravam, ker sem že v naprej prepričan, da za svoje oči in občutje preko domačih lepote nikjer lepših ne bom našel.

Naša družbica se je na kolodvoru razkropila, kot bi jo volkovi razgnali; drug drugega smo iskali in nihče ni nikogar našel. Če sta pa že dva prišla skupaj, sta se pri lovu na tretjega gotovo zgrešila. Ta babilonska zmešnjava je trajala precej časa. Ko smo bili že na vso moč raztogoteni, smo jo udarili proti vili Hellen, kjer so stanovali naši tekmovalci. Znašli smo se med samimi slavoloki in zastavami vseh udeležениh narodov sveta. Že od daleč smo opazili na poslopju poleg Hitlerjevske tudi jugoslovansko zastavo — znak, da stanuje notri jugoslovansko moštvo. Je to prav lična vila na mirnem kraju in še dosti blizu olimpijskega stadiona, ki je bil osrednja točka vseh smučarskih prireditve. Šlo je nekaj čez poldne, ko smo prišli v vilo. Fantje so se pravkar vračali s treningov.

Naša prva skrb je bila prenočišče oz. stanovanje. Skoro ves dan smo iskali na slepo, pa brez uspeha. Ko smo se pa le odločili za redno pot preko prireditvenega posredovalnega urada, smo koj imeli primerna stanovanja. Mora pač biti v vsem red! Temu neizprosному pravilu se tudi mi nismo mogli ogniti.

Naslednji dan je bilo težje: vse zasedeno. Tako smo vsaj to zadeli, da smo prišli pravočasno! (Dalje prih.)

MED SLOVENSKIMI FANTI

Trnovo v Ljubljani

Ko smo zadnja leta morali v zatišje, smo se zvesti katoliškim tradicijam zbirali v odseku pod okriljem KA in imeli redne sestanke, vendar se prav zaživeti nikakor nismo mogli. Ko so se nam pa zopet odprla vrata našega prosvetnega doma in je zasijalo svobodnejše sonce, smo šli s poživljeno silo k novemu delu, — ker preganjanje je naše katoliško prepričanje le poživilo, ne pa zatrla, kot so pričakovali naši nasprotniki.

Septembra smo imeli obnovitveni občni zbor fantovskega odseka in takoj pričeli z rednimi sestanki, ki se vrše vsak petek ob 8. zvečer. Udeležuje se jih okrog 35 fantov. Na programu vsakega sestanka je kakšna recitacija, s katerimi se fantje privadijo za javne nastope. Glavna točka sestanka so pa predavanja, g. duhovni vodja nam večkrat razlaga stvarino o načelih, iz katere fantje lahko zajamejo smernice za poznejše življenje. Kajti posebno predmetni, večinoma delavski okraj kot je trnovski potrebuje močnih fantov, da lahko kljubujejo viharjem materializma in brezboštva, ki jim hoče vzeti vero in moralo ter jim vsiliti komunistična in brezbožna načela. Da so pa naši sestanki čimbolj pestri, povabimo večkrat kakšnega predavatelja, da nam po vsebinsko zanimivem predavanju poda pregled o raznih vzgojnih in prosvetnih vprašanjih, ki služijo v praktičnem življenju, obenem pa dobimo priliko za debato, pri kateri se pojasnijo različni ugovori naših nasprotnikov, da jim znamo zavračati njih trditve, zagovarjati pa svoja katoliška načela. Pri društvenih zadevah se pogovorimo in razdelimo društveno delo, ker odbor posebno skrbi, da dobe fantje na sestankih razvedrila in veselje do dela, ker le potem bo društvo imelo uspeh in bo res prava fantovska šola. Na sestankih obravnavamo tudi stvarino »Čista mladost« in poslovnik. Imeli smo predavanja in debato »O delavskih zahtevah«. To je za nas važno vprašanje, ker so člani večinoma obrtniškega stanu. Zato smo si to izbrali za prosto stvarino za okrogne tekme, ki se kaj hitro bližajo.

Odsek se udeležuje tudi v dramatiki; uprizorili smo dve igri in sicer Jalenovo dramo »Dom« in veseloigro »Moč uniforme«, ki sta obe lepo uspeli. Priredili smo fantovski prosvetni večer, pa tudi na drugih prosvetnih večerih člani večkrat nastopajo z recitacijami, kratkimi dramskimi prizori in s svojim orkestrom.

Z željo, da najdejo v naših društvih družbo vsi pošteni fantje, ki bodo tvorili močno armado borcev za katoliško misel in ki bodo pripravljeni postaviti se aktivno v bran proti vsem, ki bi hoteli zrušiti naše ideale, kličemo vsem slovenskim fantom prisrčen Bog živi!

Begunje pri Cerknici

Ko so zaveli toplejši vetrovi od juga sem, se je tudi pri nas nehala trda zima prisiljenega molka, in ledeni oklepi, v katere je bila vklenjena za dve dolgi leti naša prosveta, so se pod toplimi žarki prihajajoče pomladi raztopili, in prosvetno društvo z vsemi odseki je stopilo na plan, pomlajeno in oživljeno, polno svežih moči in vneme za bodoče delo.

Komaj dobrih 7 mesecev traja ta doba, pa imamo pokazati že precej storjenega in izvršenega dela. Poleg predavanj, iger in proslav, ki jih je priredilo naše prosvetno društvo, se je močno razgibal tudi naš fantovski odsek, ki se je zadnji čas zelo pomnožil, saj šteje že nad 50 članov. Skupaj smo zbrali tudi naše mladce, ki so polni kipečega veselja za delo v organizaciji. Teh pa je 25. Imajo tedenske sestanke, in se prav pridno gibljejo, česar smo zelo veseli, saj vemo, da prav ti bodo enkrat, ako bodo na začetni poti vztrajali, tvorili stebre našim organizacijam. — Naši članski sestanki se vršijo dvakrat tedensko: enkrat za šport in telovadbo, enkrat pa za vzgojo in prosveto. K sestankom prihajajo fantje polnoštevilno, saj nam dajo prav ti mnogo poštenega razvedrila, obenem pa prepotrebni naukov za življenje, ki je v današnjih razrvanih časih postalo tako nekam čudno, in ki stavlja premnogokrat pred človeka neizprosni: ali, ali! Zato slovenski fantje bolj ko kdaj po-

trebujemo jasne zvezde-vodnice, ki naj bi nas vodila, in kazala pot, ki je poleg nešteti potov in cest edino prava, in ki edina nas mora pripeljati v pravi pristan. Taka vodnica naj nam bo naša fantovska organizacija; luč pa, ki naj nam sveti, naj bi v polni meri postal naš fantovski »Kres«, ki naj ogreva in vabi s pravo krščansko ljubeznijo v svojo bližino vse, kar je slovenskega in katoliškega. Naj bo oboje: vodnica in luč, čim lepši odsvit, čim lepše ogledalo naše fantovske delavnosti in navdušenja, naj bo dika in ponos slovenskih fantov! Bog živi!

Kranjc Jože.

Dol pri Ljubljani

Poslanstvo slovenske ljudske prosvete je po vsej svoji preteklosti tako plemenito in tudi sodobno važno, da napram njemu noben slovenski fant ne more in ne sme biti indiferenten. Zlasti ko imamo vendar tudi slovenski fantje svoje mesto v tej veliki organizaciji, svoj prostor na soncu, kar so naši fantovski odseki. Saj so naši fantovski odseki najvažnejše edince naše katoliških prosvetnih društev, po katerih najboljše in najuspešnejše dosegajo svoj namen. V nedeljo 9. februarja je imel tudi naš fantovski odsek svoj letni občni zbor, ki je prav lepo uspel. Uvedli smo zopet redne fantovske sestanke na katerih se pripravljamo za I. del okrožnih prosvetnih tekem, ki bodo v našem okrožju že koncem marca. Za prosto tvarino smo si izbrali občinski zakon, ki je zlasti za podeželske fante zelo važen, da tudi nekoliko bolj od blizu spoznamo ustroj naših občin, na katerih so vsi občani neposredno gotovo najbolj zainteresirani. Želeli bi, da se v Kresu oglašijo tudi drugi odseki, da vidimo in slišimo, kako delajo in živijo naši fantje, široka po naši lepi slovenski domovini. Bog živi!

J. Loboda.

Horjul

Tudi letos zahtevamo oz. prosimo košček prostora za nas v našem listu, ker imamo že dalje časa navado, da se vsako leto oglašimo. Zdi se nam, da mora tako biti. Tako je torej minilo leto, kar smo se zadnjič oglašili. Seveda je bilo tisti čas precej drugače kakor danes, tako, da se nam je zdelo,

da živimo v dobi, ki je polna nezdravega in težkega ozračja, ki človeka mori in tlači živnega v zemljo in se ne more pomagati sam ne levo in ne desno, ob straneh pa je izpostavljen ledenomrzlim viharjem, ki divjajo iz dneva v dan in se z vso silo zaganzajo in upirajo s svojimi poslednjimi silami v svoje žrtve. Od lanskega kresa se je vse poglelo in prišli so milejši in toplejši časi za vse, ki so sonca pogrešali, to je pred vsem slovensko katoliško prosvetno polje, ki je prestalo štiri-letno neprekinjeno zimo pod ledenimi plastmi, je zopet zaživelo pomlad. Zopet imamo sestanke, kjer lahko razmotrivamo tvarino, ki se nam zdi najbolj zanimiva in poučna. Pa tudi gimnastika dobi svoj delež v našem društvu, ki je za mlade ljudi že po naravi tako prikladna. Od časa do časa pa pride društvo na dan tudi s kako dramatično predstavo, ki nudi tem zabavo, drugim poduk, in je ponavadi dobro obiskana; včasih bi lahko rekel, da celo pre-dobro, ker smo zaenkrat še bolj skopi s prostorom v dvorani. Upajmo, da bo tudi to vprašanje enkrat rešeno, čeprav nam novi prosvetni dom bolj počasi zori, za kar pa nismo mi krivi, pač pa skrbi zato denarna kriza, ki jo pa zato zelo sovražimo. Bog živi!

Davorin Petančič, Miklova Zala. Farna igra pod milim nebom. 1935. Strani 52.

Zopet eno izmed del v smeri novodobnega igranja. Prava farna igra, kjer naj ob oživitvi spomina na zgodovinske dogodke leta 1478. zbere in v enoto združi vsa fara kot družina. Misel je lepa, snov za ta namen spretno izbrana, kjer se igrski vodja vživi v namen igre in svojo nalogo prav razumē, mora biti igra pravo razodetje in doživetje za vso faro.

Pisatelj zatrjuje v pojasnilu, da igra ni poskus, ampak da je izšla v tisku šele po igranju v treh farah. Prav iz skušnje ob teh vpriporitvah pripominja, »da je ne more vpriporiti nikaka organizacija, temveč le močna skupnost, kakor je fara«.

Fantje, ki ste za to pozvani, poprimite, poskusite. Že zdaj začnite stvar razmišljati, da bo sklep in priprava do poletja dozo-rela.

M.

lena-belo-rdeča zastava.

Carrel in Bich sta zaša v omotično veselje. Med narodom se je skovala nova pesem:

Vive le monsieur Italien,²

Qui a vaincu le Cervin.³

Abbé Gorrel ni stopil na Matterhorn. Za njega ni bila ta pesem in ne za Giordana, ki je Carrelu pripomogel do uspeha, ki ga je opravičil.

Giordano je sedaj končal svoje poslanstvo. Pogreto praznično veselje se mu je zdelo nezaslužno in zlagano. Po njegovem mnenju Carrel ni dosegel zmage, ampak si je le umil roke in si spet pridobil ime. Giordano se je izgovarjal z opravi in se je vrnil v Turin. V svoj dnevnik je pred odhodom narisal Matterhornov vrh z obema zastavama in je spodaj napisal: »Angleška stoji kot črn prt sredi večnega snega.«

Pod tem žalnim znakom je samotni blodil Whymper po Matterhornskem ledeniku in iskal Francisa Douglassa. Zasedoval je pot, ki so jo začrtala padla telesa do previsne stene. Tam je našel končno obe rokavici, ki jih je sam dal prijatelju pred vzponom. Ničesar drugega ni našel za njim. In še te rokavice so bile Whymperjeva last, niso bile prijateljeve. Samo znak tiste lastne usode, ki mu je prinesla nesrečo.

Kaj se je zgodilo z Douglasom?

Njegovo telo je trdo, premrlo in zledenelo, zaročeno s skalo, obležalo nekje v steni, kamor ni mogel nihče. Mogočna gora je postala njegov grobni spomenik. Visoko nebo se je kot cerkev bočilo nad njim, ni ga težila zemeljska gruda, večni veter mu je pel svojo visoko pesem.

Tako se mu je zgodilo, kar je sam občutil kot najvišje in po čemer je hrepenel, ko je razmišljal o usodi Meyneta, moža in žene na Theodulu. Njegova duša pa se je hrepeneče dvigala v nove oblike iz telesa, ki je bilo balzamirano⁴ v večnem ledu. Whymper se je le enkrat srečal z njim in je le enkrat v svojem, v stvarnost usmerjenem življenju zaslutil, da obstaja neminljiva resničnost, ki ni bežna kot vse zemeljske reči, ampak je neizpremenljiva kot večna slika naših najčistejših sanj.

Tehnik Whymper je srečal umetnika Douglassa. Delavec, ki si je moral s peresom in svinčnikom zaslužiti svoj kruh, je srečal svobodnega, prostega genija.⁵ Kot voda in

plamen sta se objela; plamen je bil udušen, ostal je le trd les.

Sele proti večeru so duhovniki in vodniki s silo odvedli Whymperja nazaj v Zermatt. Sreča njegovega življenja je bila pokopana, izgubljena v gori, v vetru, viharjih in plazovih.

»V enem vse!«

XII.

Naslednji dan je prišel preiskovalni sodnik iz Vispa v Zermatt. Ime mu je bilo Joseph Anton Klemenc in je bil precej izkušen, pa zelo počasen mož.

Whymper je silno želel, da bi bil zaprišežen in da bi izpričal, da je bila med Tanqwalderjem in Douglasom preračunano napeta slaba, preperela vrv. In ko je bil na razpolago še en del močne Manila vrvi. Napisal je osemindeset vprašanj, na katera naj bi odgovoril Peter Tanqwalder.

Toda preiskovalni sodnik ga je razočaral, ker se je zanimal za povsem odvečne reči. Pritisnil je stampiljko na vse predmete ponesrečencev, ki so ostali v hotelu. Vse je natančno zapisal in vzel denar za stroške. Z nagubanim čelom je ugotovil, da ni imel nihče pravice najti trupel niti župnik, niti občina, niti Whymper. Niso bili uradno določeni, da bi priredili nekak pogreb na prostoru, ki ni cerkveno pokopališče.

Če bi ne bilo Aleksandra Seilerja, bi se o tem vprašanju pošteno sporekli. Seiler je pojasnil, da so njemu javili smrtno slučaje, in da, če ne bi sledili poseganju preiskovalnega sodnika, da bo že on odredil vse, kar bo potrebno.

Preiskovalni sodnik je odločil, da mora naslednji dan oditi skupina dvajsetih mož iz Zermatta na ledenik. Ti naj izkopljejo mrliča iz sneženega groba in naj jih prinesejo v dolino. Tam bodo pokopani, vsak na svoje mesto, vodniki in turisti. Tisti dan se je smrtno ponesrečil še drug Anglež William Wilson na Riffelhornu. Hudsona, Hadowa in Wilsona so pokopali enega poleg drugega na pokopališču v dolini tako, da so bili obrnjeni proti obličju Matterhorna. Leže v treh kamenitih grobnicah pod skupnim križem. Mihaela Croza pa so zagrebali na drugi strani pokopališča.

Whymper je vztrajal na tem, da se nadaljuje preiskava proti njemu in Tanqwalderjema. Preiskovalni sodnik je oba še enkrat sprejel, pozneje tudi še Franza Josepha Andermattena in Aleksandra Lochmattarja, ki sta prva ugotovila, kje leže ponesrečenci. Potem pa je odklonil nadaljno razpravo.

Manjkalo je prisotnih pri preiskavi in zato ni mogel izvesti

kazensko pravnih zaključkov. Mnogo pa se je zadržal tudi radi pomena Zermatta. Whymperjevih osemindeset vprašanj pa ni nihče nikomur stavil.

Preiskovalni sodnik je zapisal v protokol, da so Hudsona in Whymperja smatrali za vodnika in se Tanqwalderju ne more očitati, da je priredil turo s premalo vodniki. Preperle vrvi ni dobavil on, ampak je bila last turistov. Oni sami so jo preizkusili. Tanqwalder sam je mislil, da bo vzdržala, sicer bi se varoval in bi je ne uporabil; saj je bil on vprav tako v življenjski nevarnosti, da bo padel, kakor so bili drugi.

Tega ne uvidi, kot se mu je omenilo, da bi se moral bolj zanesti nase kot na mladega lorda Douglassa, ki je stopal pred njim.

Preiskovalni sodnik Klemenc je postavil formalni sodni zaključek, da je nesrečo zakrilil Hadow, in da preostali živeči udeleženci niso krivi ne umora, ne poškodovanja telesa in ne more se jim dokazati, da ne bi uradno javili smrtnih slučajev. Prevoz mora torej plačati državna blagajna. Zapuščino Angležev so predali župniku Mr Cormix-u.

Tako je švicarski urad zaključil svoje akte. Toda govorice po pivnicah in gostilnah niso umolknele in poročevalci velikih časnikov so postali pozorni. Govorica je očitala Tanqwalderjema in Whymperju, da so sami pretrgali vrv, da bi za ceno štirih ljudi rešili svoje življenje. Londonski časnik »Times« je pričel ostro gonjo proti Whymperju.

Whymper je bil prisiljen, da se zagovarja in brani. Časniški prepis se je razširil v Francijo, Nemčijo, Italijo in po celem svetu. Toda Whymperjeve izjave so bile tako prepričevalne, jasne in dosledno pravilne in prežete s fanatizmom do resnice, da ni nasprotnikov prepričal le o svoji nedolžnosti, ampak tudi o čudesih Matterhorna in o varnosti vzpona po zermattske poti.

Whymperjev boj in njegovo človeško zadržanje in pozornost je pričetek dobe, ko je Zermatt zaslovel. To dosedaj nepoznano ime gorske vasi, ki ima le nekaj ducatov prebivalcev, se je vtisnilo v spomin milijonom, ki so čitali o njem v časnikih. Že dve leti pozneje je Aleksander Seiler otvoril nov velik hotel z imenom Mont Cervin.

Ko je Whymper prvič dosegel Matterhornov vrh, je komaj dvajset tujcev bivalo v Zermattu tisto leto, ko je umrl, pa jih je v enem samem sončnem dnevu plezalo štirideset na Matterhorn, in vseh štirideset iz Zermatta.

(Dalje prihodnjič.)

² Naj živi gospod Italijan,

ki je došel na Cervin.

³ Italijansko ime za Matterhorn.

⁴ balzamirano — truplo pripravljeno tako, da ne strohni.

⁵ nadpovprečno umetniško nadarjen duh.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

L J U B L J A N A

MIKLOŠIČEVA CESTA 6 (v lastni palači)

OBRESTUJE HRANILNE VLOGE PO
NAJUDGODNEJŠI OBRESTNI MERI

NOVE VLOGE:

VSAK ČAS RAZPOLOŽLJIVE OBRESTUJE PO 3%

Domača slovenska zavarovalnica je
VZAJEMNA ZAVAROVALNICA
v Ljubljani v lastni palači ob Miklošičevi
in Masarykovi cesti

SPREJEMA V ZAVAROVANJE:

1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo. — 2. Zvonove in steklo proti razpoki in prelomu. — 3. Vse vrste jamstva, nezgod in kaska. — 4. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanja na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah. — 5. V posebnem oddelku vodi posmrtninsko zavarovanje Karitas. — 6. Posreduje vsa ostala zavarovanja.

PODRUŽNICE IN GLAVNA ZASTOPSTVA:

Celje, Maribor, Zagreb, Split, Sarajevo, Beograd.

KRAJEVNI ZASTOPNIKI

v vseh večjih krajih v Jugoslaviji in vseh župnijah v Sloveniji. Proračuni in informacije brezplačno in brezobvezno.

NASLOV CENTRALE: LJUBLJANA — MIKLOŠIČEVA CESTA 19
Telefon 25-21 in 25.22.